

L'ESQUELLA

DE LA TORRATXA

Núm. 1859 ————— Any XXXVI
BARCELONA, 13 D'AGOST DE 1914

PERIODIC HUMORISTIC IL·LUSTRAT
10 cèntims ————— Atrassats: 20

LA NEUTRALITAT DELS JAUMISTES

«A un casco de rica miel
cien mil moscas acudieron...»

CRÒNICA

La guerra

Al fi hem arribat al teatre d'operacions. No volgueu pas saber com. Expressament no vaig volguer parlar-vos, en la meua Crònica darrera de comiat, de l'aeriplà que l'amic Costa havia obtingut per a nosaltres, a copia de pidolar, a la casa editorial de L'ESQUELLA DE LA TORRATXA.

Ell se creia que anant per l'aire tots els camins esdevindrien planers, però s'és errat de mig a mig. Jo mai hi havia cregut en semblant medi de locomoció, i menys en temps de guerra.

Efectivament, encara no hem entrat a la frontera de França ja hem sigut caçats. Un terrible biplà ha vingut a perseguir-nos. L'hem vist ascendir com un estel, des d'un campament francès de mobilitzats. Anava proveït d'una metralladora i se'ns ha posat a frec d'ala, intimant-nos la rendició.

La nostra bandera catalana no ha pas merescut els honors d'ésser reconeguda.

Ja en terra, un oficial d'estat major que portava monocle, ens ha sotmès a un interrogatori.

—La vostra nacionalitat?

—Catalans.

—Eh?... Què és això, catalans?... No'n sé res.

—Espanyols, si vostè vol.

—Espanyols?

—Sí, de la terra del capità Sánchez.

—Ah!, perfectament. I sós periodistes, dieu?... Aleshores, la vostra màquina resta embargada. Vostès són lliures, però cal que parteixin tot seguit.

I ens ha deixat sense més explicacions.

Estavem en una gran planuria i a cent metres d'una estació ferroviària. Mai soc vist tants soldats ni tants estris de guerra.

Al costat d'un gran edifici, més enllà de l'estació, una caserna probablement, s'hi apilaven els reservistes, encara vestits de paisà.

Més lluny s'ovirava el poble, i un fort al cim d'un turonet, amb la bandera francesa onejant al vent.

No sabem pas on-som ni cap a quin indret hem de tirar. L'equipatge ens pesa. Tampoc gosem preguntar res, perquè no'ns prenguin per espies.

En l'estació hi hà un tren a punt de partir, i en Costa fa un acte de gosadía. S'adoba un poc el nus de la corbata, s'espolsa les sabates i demana, al primer oficial que troba, que'l presenti al general d'aquella tropa, que vol parlar-li.

La cara d'en Costa alarma extraordinàriament a l'oficial i se l'emmena cap a l'estació.

—Què heu vist alemanys?

El general és amabilíssim. Per casualitat té una cosina a Barcelona, que setmanalment li envia L'ESQUELLA DE LA TORRATXA. Encara que no llegeix el català, li agraden

les caricatures, els lemes de les quals van traduïts per la parenta. Resulta admirador d'en Costa. Déu ens ha ajudat.

Ens permet enquivir-nos en el tren militar que va a partir dintre cinc minuts.

No trigarem pas dotze hores en ésser a les avançades de l'exèrcit francès.

Ja hi som. El tren s'atura en un poblet de pessebre i els soldats baixen ordenadament. Clareja. Un caporal ens senyala l'horitzó.

—Allí—diu, i amb la mà fa un gest, com volgent significar,—els pegarem la primera tunyina!

El desig de veure quelcom interessant ens neguiteja. Roseguem un troç de xocolata i pa, i seguim a peu per una carretera veïnal, molt planera i ben cuidada. A mà dreta s'belluga un esquadró de cavalleria.

Darrera nostre avança una carreta. Hi và un senyor que porta un gran paltó i ample berret de feltre, i una dona de mitja edat que mena els braus. Sembla que estan molt inquiets. Pagant lo que sigui ens deixen muntar al veïcol.

El sol comença a picar.

Nosaltres tot som ulls. El senyor i la dona volen saber qui som i quina és la nostra procedencia.

Enraonem poc, car hi hà en l'ambient quelcom que pesa sobre'l nostre esperit.

Els camps són deserts, i fins els goços de les masies que anem trobant, uns goços com no'n tenim idea a Espanya, apar que presentin la proximitat d'una catàstrofe.

El país és un poç accidentat. De tant en tant atavessem algun bosquet d'alzines. No sé si seràn il·lusions, però'm sembla que per aqueixos boscos s'hi belluguen ombres sospitoses.

De sobte, en un recolze del camí, se'ns presenten dos hulans. Fan un goig extraordinari. Lo primer que se'ls acut és pegar un cop de llança al morro dels braus. Ens obliguen a baixar tot l'equipatge, i amb un francès terrible ens notifiquen que no podem avançar més.

El senyor vell els hi mostra un paperaç, però ells arrencen les espatlles; nosaltres exhibim també els documents i les tornen a arrencar. Ademés, ens escorcollen. Al-trobar el *pase*, que'ns ha fet el general francès, escupen en la firma i ens el tornen amb un gest despreciatiu. Després, sense dir un mot, parteixen al trot llarg, carretera enllà.

La dona de la carreta està encesa de rabia, el senyor li diu que no cal pas desobeir les ordres dels hulans i se n'entornen pel mateix camí que han vingut. Nosaltres som toçuts, i amb els nostres estris a l'esquena, seguim avant, empesos pel deure i refiats en els drets internacionals.

Som presoners dels alemanys. Ens han conduit a una masia no gaire espaiosa, a l'entorn de la qual acampen.

Ara no'ns deixen recular, perquè diuen que podríem donar notícies als francesos. Alabat sia Déu!

A mitja tarda arriba una altra patrulla que relleva a la primera. El quefe és un jovenet grassó, que's mira an en Costa d'una manera molt significativa. Ens permet fer una truita, però abans vol cerciorar-se del contingut del nostre petit equipatge.

Al primer maletí que obren quedem esglaiats; tot són estris de llevadora! L'oficial somriu amb gest d'impertinència.

—Això podria ésser considerat com a contrabàndol de guerra..., però vostès em són simpàtics. Tot lo més que'm permetere és dubtar de que siguin periodistes... Schemwarguht, tira això a la bassa!

L'oficial parla en castellà, glopejant les síl·labes i amb ressonàncies guturals esfereïdores.

En Schemwarguht, una mena de gegant, no ha entès pas lo que li ha manat son quefe. Se grata darrera l'orella, titubeja un instant, i a la fi ens agafa a nosaltres dos pel braç.

L'oficial s'apreta el ventre amb les mans.

—Schemwarguht, espera't, no'ls hi tiris encara.

La broma segueix a costes nostres, per causa del maletí trastocat, sense cap mena de dubte, amb el viatger de la carreta, que devia ésser algun tocòleg rural.

Al caure la tarde es torna a rellevar el petit destacament d'hulans; però l'oficial resta.

Els habitants de la masía, un vell i una vella, estàn sempre amagats.

Fa calor i els soldats que no munten la guardia van a pescar en un rierol que hi hà a trenta passes del lloc.

En Costa i jo, amb el permís de l'oficial, els seguim.

Els soldats ni's lleven el casc, ni's descalcen, ni deixen l'arma.

Remenen sota les pedres amb una mà i quan hauen una granota se l'engoleixen tot seguit de viu en viu, sense llevar-li el cap ni la moca.

A la nit fan foc per a tenir llum.

Uns quants soldats jauen sobre l'herba i els altres vigilen.

L'oficial vetlla i sembla que ha perdut les ganes de fer broma. Ens insinúa que està aborrrert i que és probable que'ns faci lligar a un arbre per a entretenir-se. Canta el *Siegfried* a intervals. De prompte ens crida.

—Ep!, els periodistes espanyols. Apa, una dansa de la vostra terra. Aquests francesos que mai acaben d'arriscar-se!, sabem ja on són, i en sabent-ho, heus-aquí que fins demà nosaltres ja hem acabat la feina. Apa, apa, una dansa; l'un que faci la musica i l'altre que balli.

No hi hagué remei; jo'm vaig posar a imitar el so d'una tenora, i en Costa, més àgil, a puntejar tot sol una sardana.

L'alemany, assegut en un sòc, va aixecar-se com un mal esperit.

—Reira de Déu! Això és escocès!... Prou, o us enfilo al cap d'una llança. Us esteu moiant d'Alemanyal

Canviarem de musica i de ball. En Costa, amb el gec rublegat, movia les anques amb una gracia formidable; jo imitava amb la boca el zum-zum d'una guitarra i marcava el compàs amb gracioses *palmaditas*.

L'entusiasme de l'oficial fou indescriptible.

—Demà, quan abandonem aquest lloc, se us deixarà en llibertat.

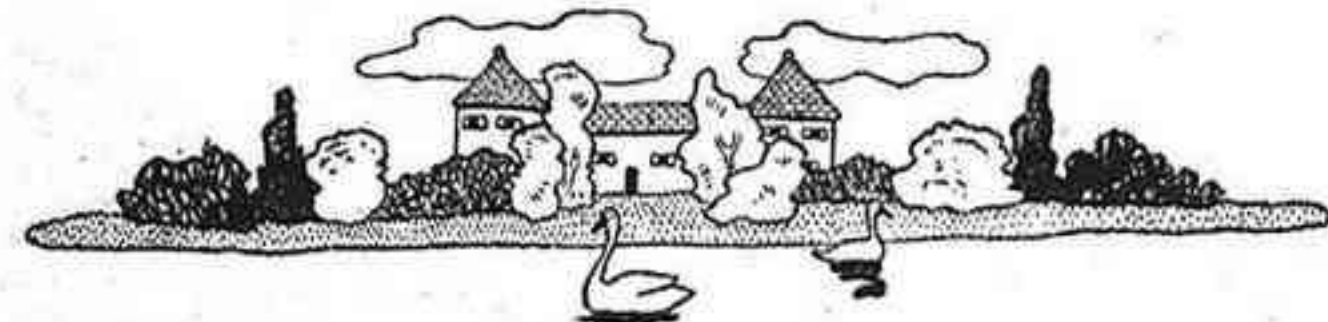
Com que queia rosada ens ficàrem a la casa. Estavem atuits de cansament i de les emocions d'aquell jorn.

Jo vaig enquivir-me en un breçol i en Costa dins la pastera.

Per avui encara no hem pogut averiguar en quin poblet ens trobem.

P. BERTRANA

Vosges, 7 d'agost.

Una anècdota

L'heroica resistència que ha oposat la milícia belga al formidable exèrcit alemany, ha fet d'actualitat l'anècdota següent:

«Diu que un jorn, el jove rei dels búlgars, hagué el propòsit d'enterar-se personalment de com s'efectuava la vigilància en els llocs militars.

Sol, sense cap insígnia que indiqués la seva superior gerarquia, es posà a fer la ronda. Havía resseguit ja uns quants cossos de guardia, quan sorprengué un centinella que s'estava menjant amb tota tranquil·litat una coca dolça.

Amb el fusell de culata en terra, apuntalat al pit, sostenia la llaminadura amb les dues mans, mossant-la amb una incomparable fruïció i mastegant-la amb una gran catxaça.

El rei, al veure'l així, va apropar-s'hi amatent.

El centinella, emperò, seguí menjant amb una absoluta indiferència.

El rei va dirigir-li la paraula.

—Que no sabeu qui soc jo?

El centinella, amb la boca plena, no pogué respondre de paraula; més suplí el mot negatiu, que no lograva pronunciar, amb un moviment de cap.

—No sabeu qui soc?—repetí el monarca.

Davant de tanta insistència, l'altre, després d'engolir lo que li obstruía la boca, respongué:

CARTA AL POBLE

—Sabran que m'en ric de la guerra que's fan les nacions. Barallant-se amb la meva mestrea, les voldria veure!

—Un soldat, pot-ser?
 —Molt més.
 —Un sargent, tal volta?
 —Més, encara!
 —Ah!, algun oficial?— digué el centinella, sospenent la mossada un poc inquiet, amb la coca entre'ls dits.
 —Puja, home, puja.
 —Un coronel?—exclamà, posant-se més seriós.
 —Soc el rei; el teu rei!
 Aleshores, el centinella, apressadament, amb la natural angoixa d'el qui ha de fer servir les mans i se les tro-

ba abraçades, allargà lo que li feia nosa al rei dels belgues.

Ah!, perdó, S. M., aguantim la coca, si és servit, que li faré els honors!»

I bé: aqueixos soldats d'indumentaria pintoresca, mena de guardies nacionals, sense un fort aspecte guerrer, que mengen mentres estàn de centinella i allarguen la coca dolça a llur sobirà per a presentar-li les armes, acaben de donar una lliçó als terribles exèrcits del Kaiser.

Optimisme i pessimisme

Parlen... ¿de què han de parlar sinó de la guerra?... Parlen de la guerra en ses relacions amb Espanya i les immediates conseqüències que per a nosaltres ha de tenir.

I com que la guerra, lo mateix que la veritat i les demés coses del món, «és una olla de dugues nances, que tant pot agafar-se per la dreta com per l'esquerra», els dos homes—l'un optimista, pessimista l'altre—veuen la qüestió de molt distinta manera.

Escoltem-los.

Pessimista.—La precaució que ha pres el Govern de declarar-nos neutrals la considero molt encertada; però no crec que sigui prou per a evitar els perjudicis que aquesta guerra ha d'ocasionar-nos.

Optimista.—Perjudicis?

Pessimista.—Immensos. Com a preludi o *invitació al vals* de la miseria, comenci a pendre nota dels milers i milers de treballadors espanyols que aquests dies han tornat, fugint, de França.

Optimista.—Però si d'això encara ens en hem d'alegrar! ¿No diem sempre que l'emigració és una desgracia; que'l Govern l'hauria de contenir; que aquests homes que se'n van d'Espanya són troços d'energia, glòbuls vitals que la nació pert? Doncs ara tornen. Què més podem desitjar?

Pessimista.—Sí, ara tornen. Però, què hi faràn aquí? En què s'ocuparàn? Aon trobaràn feina?

Optimista.—Ja s'espavilarà el Govern. Si la necessitat crea l'òrgan, l'excés de treballadors crearà el treball. Amb el mal humor que aquesta gent porta, no és de creure que les autoritats cometin l'imprudència de deixar-los ociosos. I si és cert que a Espanya tot està encara per fer, ara que tenim gent disponible, perquè no hem de començar a fer-ho desseguida?

Pessimista.—Després, hi hà el conflicte monetari.

Optimista.—Què?... De que la pesseta, la famosa pesseta *enferma*, hagi tornat, com en temps de Napoleó III, a valer més que'l «franc», en diu *conflicte*?... Si tots els conflictes fossin com aquest, podríem dormir ben tranquils.

Pessimista.—I la qüestió dels queviures? Ha de pensar que d'Orient, per la via Marsella, cada dia arribaven a Barcelona milers d'ous, que ara no sabrem aon anar-los a buscar.

Optimista.—Que no ho sabrem?... Prou!... Els anirem a buscar a Galicia o, millor dit, Galicia es cuidarà d'enviar-nos-els. Sàpigui i entengui que les províncies gallegues, grans productores d'ous, fins avui els venien a Anglaterra. No poguent-los ara enviar a allí, per les dificultats de la navegació per aquells mars; aon vol que'ls col·loquin sinó aquí?

Pessimista.—I el carbó de pedra?... No venint-ne de l'estranger, com aniràn els carrils?

Optimista.—Aniràn lo mateix que han anat fins ara. Que's figura vostè que la gerència d'un ferrocarril és com una família, que no diu al carboner que li porti carbó fins que l'arropa que va dur-li l'altre dia ja s'ha acabat?... Les companyies ferroviaries, obligades a mirar més lluny que una dona de sa casa, preveuen totes les contingències i saben sangrar-se en salut. Ara com ara, no hi hà empresa carrilera que no tingui carbó en dipòsit per sis o vuit mesos.

Pessimista.—I les fàbriques?... Com treballaràn?... D'aon treuràn el cotó?

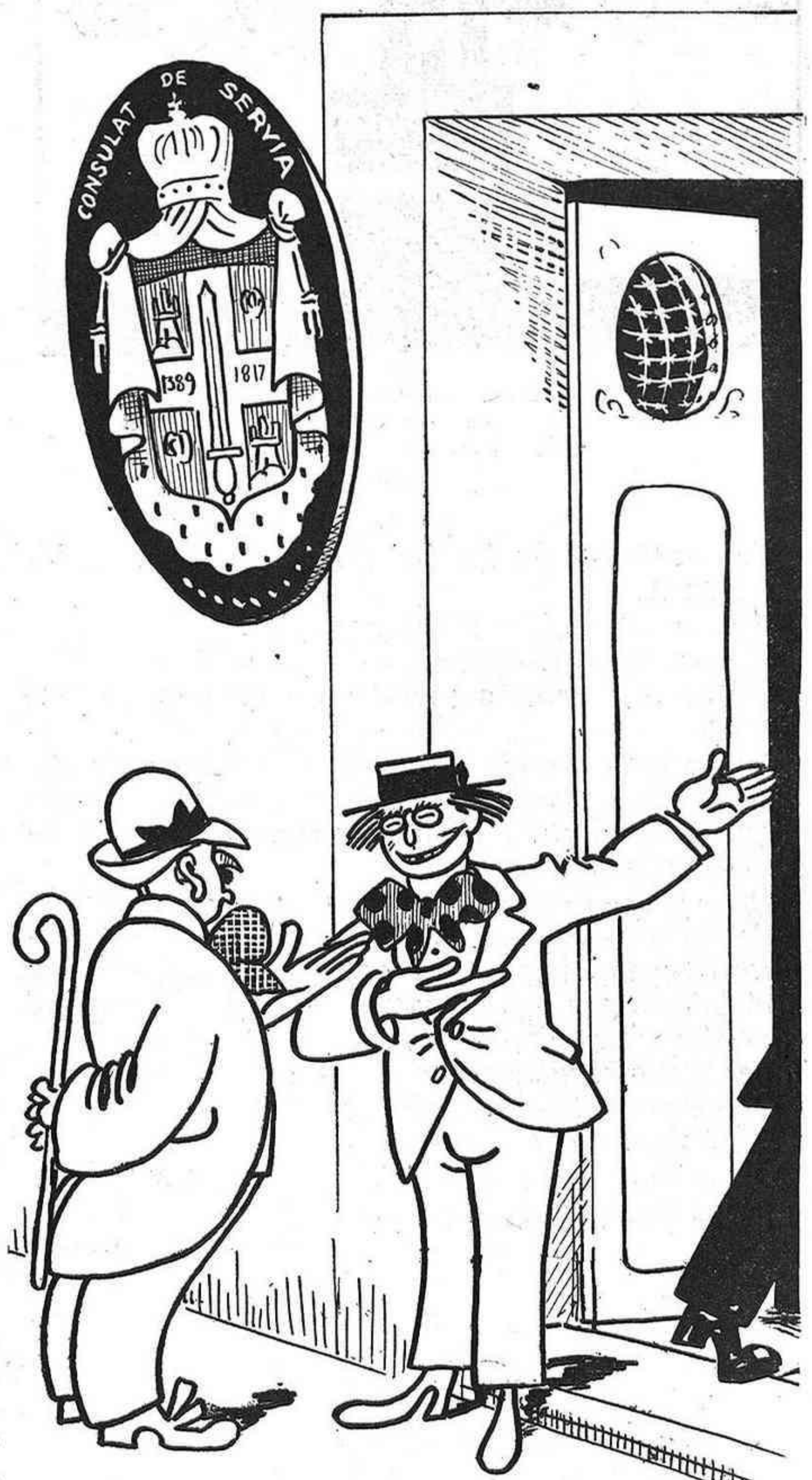
Optimista.—Qualsevol que'l sentís se pensaria que'l cotó el fan a París o a Sant Petersburg!... El cotó ve, principalment, dels Estats Units i, per lo tant, no és de creure que, perque a les vores del Rin o al canal de la Manxa se les clavin, deixin de venir de Nova Orleans els acostumats carregaments d'aquesta primera materia.

Pessimista.—Sigui com sigui, lo que és de França no cal pas que esperem que'ns enviïn res.

Optimista.—Bé! Què'ns enviaven, total?... *Vaudevilles*?... Ja'ls tenim tots traduïts. «Estrelles»?... Encara ens en sobren. Xampany?... Mentres tinguem el «Codorniu» ens en podem ben riure.

Pessimista.—En quant als anglesos, despedim-nos-en: tardarem molt temps a veure'n cap.

Optimista.—Millor! La presencia d'un *anglès* mai té res d'agradable.

SIMPATÍES

—Vinc de deixar tarjeta al Consulat de Serbia. Sabs què vol dir això?
—Que les tarjetes van molt barates.

—Encara estàs renyit amb el sastre?
 —No, noia. D'ensà del desembarc a Bèlgica
 m'he reconciliat amb els anglesos.

Pessimista.—Com ho faràn ara els que necessitin anar a Vichy?

Optimista.—Aniràn al «Vichy català».

Pessimista.—I els aficionats al foie-gras?

Optimista.—Perdràn un vici que no fa més que perjudicar-los.

Pessimista (pensant-se, amb aquest argument, desmontar al seu contrari).—De totes maneres, desenganyis, aquesta guerra, a la curta o a la llarga, ens ha d'ésser, col·lectivament, funesta.

Optimista.—Perquè?

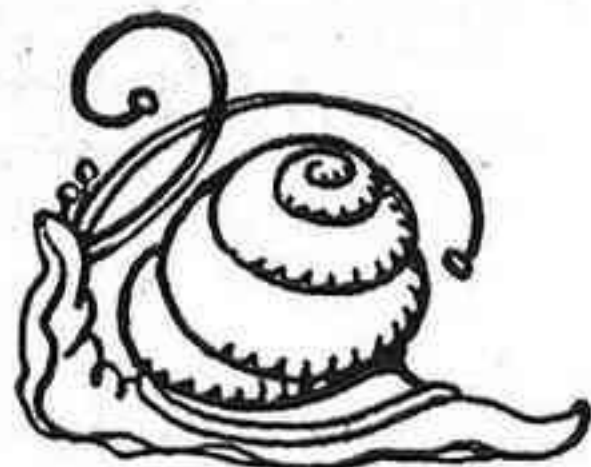
Pessimista.—Amb tanta abundancia de notícies contradictories; amb la profusió de canards que circulen; amb tota aquesta plaga de partes que avui desmenteixen lo que ahir afirmaven, no tem vostè que'ls espanyols acabin per tornar-se ximpls?

Optimista (amb molta serietat).—Ca!

Pessimista.—No?

Optimista.—No, senyor. És impossible que s'hi tornin per la senzilla raó de que ja fa anys que ho són.

A. MARCH

Del jardí dels humoristes

EL REGLAMENT

A França, quan pugeu a un tren sense bitllet, el revisor us busca la mar de raons. Als Estats Units no fan sinó, amb molta cortesia, obligar-vos a baixar en el punt on se descobreix la vostra infracció; el revisor toca el timbre d'alarma, el tren s'atura, i haveu de baixar sense dilació, puix no hi valen excuses.

Va passar, doncs, que un revisor yanki hagué de deixar l'empleu i es contractà de sobrecàrrec en un gran transatlàntic que feia la travessia de New-Jersey.

Un dia va embarcar-se en aqueix vapor una vella senyora molt avara.

El nostre home se la mirava de reüll com si pressentís en ella una infractora indocumentada.

Per fi, s'hi apropà:

—Vol fer el favor del bitllet de passatge?

La senyora començà a butxaquejar i acabà per declarar que l'havia perdut.

—Busqui'l bé; pot-ser el té en el camarot.

—No, senyor; tampoc hi és.

—Aleshores, no té més remei sinó pagar altra vegada.

—Oh, ja ho diu vostè!... És que també he perdut el porta-monedes.

—Ah, sí?... De manera que no té bitllet de passatge ni diners per a adquirir-ne un altre?

—No, senyor. Ni un clau!

—Està bé.

Sense esperar més romanços, l'antic revisor va fer aturar el barco, i, amb tot i trobar-se en alta mar, va manar als mariners que baixessin les escales d'estribor fins arràn d'ones.

Desseguida va treure's la gorra galonejada i amb molta amabilitat va dirigir-se a la passatgera:

—Vol fer l'obsequi, senyora?...

J. COUTANCE

ELS BARCELONINS QUE ESTIUEGEN A L'ESTRANGER

—I pensar que a la Rambla s'hi deu estar tant fresquet!

GLOSARI

COSES DE BARCELONA

BANYS DE MAR

Al començar-se la guerra de les senyores Potències el pànic va cundir també entre'ls pacífics banyistes barcelonins; però així que's va demostrar que l'Itàlia es declarava neutral i que, per tant, no hi hauria lluita marítima en les nostres aigües, la «Deliciosa», «San Miguel», «Els Orientals» i «San Sebastián» s'han tornat a veure concorreguts com si tal cosa.

Nosaltres, sense ésser temeraris, som dels decidits i per això, a pesar del pànic, ens havem atrevit a anar a pendre un bany. Ja sabem que un sol bany no serveix de res o de ben poca cosa. Segons la tradició s'han de pendre a senassos, de set en set, de nou en nou o d'onze en onze, però n'havem pres un i noensem pendre'n cap més. Nosaltres, quan convé, tenim resignació, som dels abnegats, però no volem passar per martres ni per hèroes. Nosaltres havem pres un sol bany i ens ha servit de molt: ens ha servit d'experiència.

Sabeu lo que és anar a pendre un bany de mar, a Barcelona? Es agafar un tranvia a la Plaça de Catalunya i agafar-lo ja ple com un ou, i patir i suar durant vinticin minuts de trajecte que, si teniu la desgracia de corre'l en la plataforma, rieu-vos-en de les engunies d'un part difícils.

El mar no'l distingiu en tot el camí, però'l pressentiu; les desitjades ones no les veieu enlloc, però les endevineu.

A l'entrar a la Barceloneta, una olor de popets amb salsa vermella i de sardines escabexades us diu: «Aquí comença el Mediterrani». I així que s'atura el tranvia, ja hi sou.

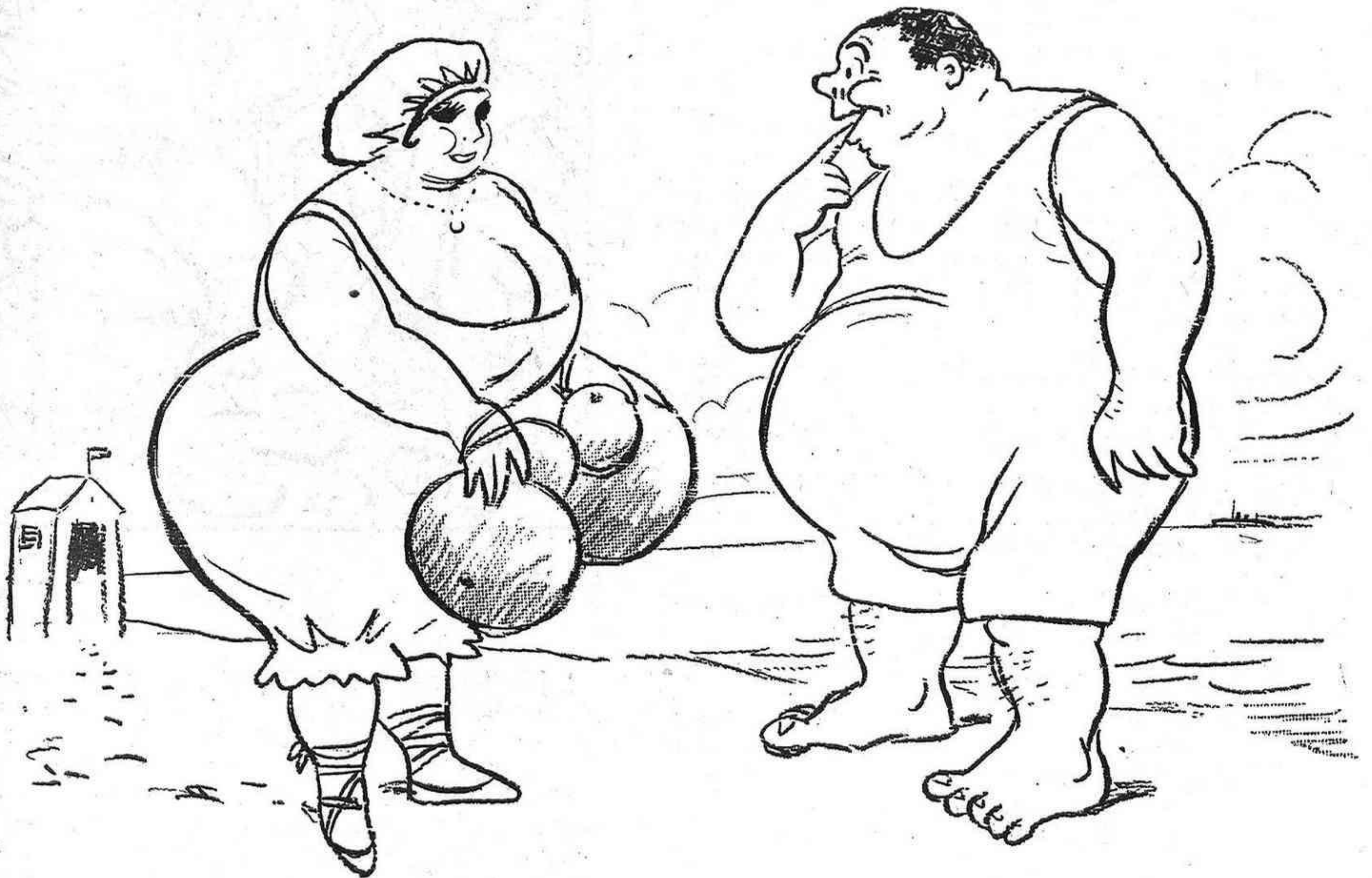
Aleshores no heu de fer sinò triar la barraca. A la barraca hi hà un despatx i darrera'l taulell del despatx una senyora que acostuma a ésser guapa y revinguda, una especie d'incentiu o d'esqué per a que acabeu d'entrar en calor i us decidiu a remullar-vos. Demaneu un quarto i un tapa-rabos; el quarto sembla un ataut dels de l'U. P. F., el tapa-rabos és tant migrat que amb prou feines us tapa les apariencies. I baixeu a la platja, i la sorra no és sorra, és grava punxaguda d'aquella d'empedrar carrers. I feu el cap-buçó i observeu que damunt de l'aigua, arran de la vostra boca hi neden els encenalls de tots els arsenals de la Mar Vella, els detritus de totes les fàbriques de gas i les bruticies de totes les cloaques.

A les nostres platges l'aigua hi és, però hi és tan dubtosa, tant térbola, que un hom s'avergonyeix de que'ls barcelonins siguin els inventors de l'Escola Mediterrànea.

Per a que no sigui dit, i de passada per a veure com està de sirenes el departament de les dònès, nedeu una estoneta; natació d'equilibri, carrera d'obstacles, doncs hi hà més cordes, més ferros, més fustes i més estores que aigua. I si no heu pres mal, ja podeu donar mercès al déu Neptú o al barquiller de guardia que us ha tret amb salut d'aquell mar... de confusions.

Si torneu en tranvia, torneu a rebre empentes i torneu a suar. Si torneu a peu, us trobeu altre cop amb la pols i torneu a embrutar-vos la pell. Tant suats i tant bruts us sentiu, que al ésser al Pla de Palacio ja demanarieu una banyera per l'amor de Déu.

XARAU

A LA MAR VELLA

—Ai, mossèn Pepet! I si ara venia una escuadra estrangera?
—Que vingui. Ens hi posarem de popa, i ens pendran per dues forteses.

"El Místic" a Arenys de Munt

El diumenge vàrem esperar an en Rusiñol, hores i hores; en Rusiñol no venia. Deu ésser a l'estació; res, a l'estació tampoc.

Vaja, deu haver-se'n anat en automòbil. Prenem la *ida y vuelta* i ens enfilem al carril. Es un tren que porta vagó-bar. En ell dinem un modest dinar de vagó-bar: arroc a la milanesa, llus fregit, carn rostida, un raïm i aigua mineral.

Encara llepant-nos els llavis del regust del cafè! entrem al nostre departament; lo primer que veiem es a un senyor marejat, lo segon an en Bozo, sense coll, aixerrancat, bufant i amb un mocadoret de seda al coll.

—Hola noi!

—Hola noi!

—Cap a Arenys?

—Cap a Arenys.

—Que té aquell senyor?

—S'ha marejat, és l'apuntador.

Per fi li passa i tornen ell, en Sanchiz, en Bové, en Tressols... tota la farándula mascle. La part femella ha fet galliner apart i d'elles no veiem més que'ls plumeros i les cintes dels berrets.

Arrivàrem a Arenys de Mar i ens ficàrem en un cotxe; aleshores si que vegerem les cares a les senyores; la Ferrer, la Soto, la Casanovas... I allà va! Ja som a Arenys, però de Munt.

Baixem, trovem als amics, sense preguntar-nos ni per la salut, ens fan:

—I en Tiago?

—Ah! I en Tiago?

—Home, pensàvem que pujarien plegats.

—Homes, jo'm pensava que havia vingut tot sol.

—Vatua!

—Maliatsiga!

—Ja deu ésser avi...

—Es el dolor...

I es començà la comedia. El primer acte, no'l va veure el públic, va ésser per nosaltres sols. Veure suar a en Rigol descolorint-se-li les arrugues pintades i regalant-li cara aval! el coloret, fou un pas de comedia com no'n corren. I per fi de festa trovar-se'l vestit de bisbe!

Després començà la comedia veritable. I quin *Místic*, cavallers! Poques vegades s'haurà vist cosa semblant. Tots bé, tots ajustats, començant per en Borràs i acabant per el que vulguin.

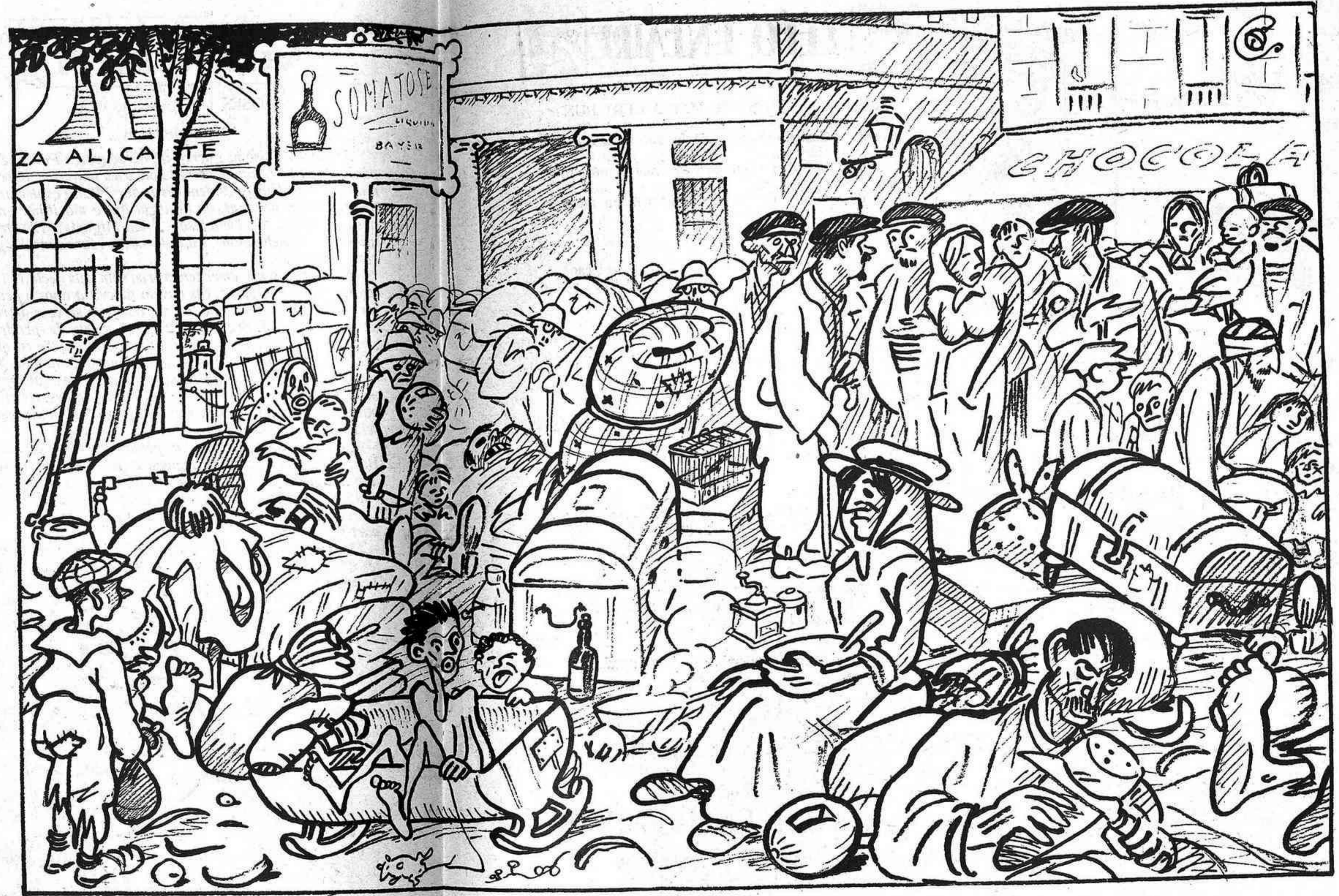
Se veu que les noies d'Arenys ja ho sabien que la jornada seria triomfal i per això guarniren el teatre amb flors i brancatge i per això hi comparegueren més xamoses que mai.

El distingit jove don Antoni López (*hijo*) donà lectura d'un preciós treball d'en Rusiñol.

Després vàrem sopar, nosaltres menjàrem molta lla-gosta i en Giol molts encurtits.

Tractant-se d'una festa com aquesta no hi podia faltar el diputat. El seyor Sagnier complí com a bo, assistint a la comedia i brindant en el banquet.

Després tornàrem en auto a no sé quantes tavernes per hora; de lo demés que'ns succeí ningú té de fer-ne res.

RETAULE DE LA SETMANA.—ELS REPATRIATS

Ja'ls tornem a tenir aquí; aquesta vegada no venen de barallar-se amb inambises ni tagalos, amb la disenteria ni amb la febre groga. Els d'avui guerrejaren amb la gana, regaren amb llurs suades les terres estrangeres a canvi d'un mos de pa, i ara, quan tots els cabals del país on anaren a treballar s'han d'esmersar en canons i canonades, tornen a casa tan bruts com ne sortiren, tan despullats com quan nasqueren, i amb els mateixos vicis vells i altres de nous.

No han vingut malalts i sols com els altres, sinó ca-

rregats de dones i criatures; no han demanat hospital ni hostatge, avesats a tot, com si fossin gitanos, acamparen al mig del carrer i allí cuinà la dona i jugaren els nois mentre els homes, fugint de la guerra, se trovaven amb que era precís renyir la primera batalla, encare no arribats, amb els canvistes que no volien els francs com no fos a preu de pesseta *enferma*.

Un dels nostres dibuixants, que hi té molta traça ha fet un resum de lo que ha estat, durant molts dies el Passeig de l'Aduana. Diríem que sembla un aduar o un

campament de gitanos, sinó fos que en aquests llocs no s'usen baguls, ni matalassos, i les gents, els aucells, els volen o al plat o volant i mai en gabia.

(Nota.—Sempre hem cregut que'l que's va empescar la gabia havia estat presidari, i que a més tenia mals sentiments. Va volguer pendre venjança de ses angunies i penes en els animals de Déu que tant bé cantan en les branques, entre l'herba i en les còves).

Tornant als repatriats. Tots els heu vist aquests dies; torneu-los a mirar ara en la plana que tenim el gust

AMORS SENILS

La Mort a la Diplomacia.—Rateta meval...
Maleitsiga qui no t'estima!...

d'oferir-los a fi i efecte de que blasmeu de la guerra com ho deu fer tot cor noble.

En ella hi trobareu el nen esparracat i la nena enseyant el cul. Veureu la dona amb mocador i berret que's fregeix la cansalada sobre d'un foc d'encenalls; hi trobareu l'home llescant-se el pa de cada dia que quasi ja se li acaba. Als homes de calces amples i bastons ferrats, a les dones de mamella caiguda que no recorda cotilla.

Hi trobareu els melons que han sigut manna per aquesta pobre gent; hi trobareu les joguines d'aquestes pobres criatures; hi trobareu les desferres d'aquelles pobres llars, endarroccades abans de que en elles hi hagués entrat l'alegria.

Mireu-se'l bé el grabat d'avui, mireu-se'l bé, que no fa riure, sinó plorar, o bé rabia.

NOTICIES FRESQUES... FINS A CERT PUNT

Diuen de Castello-Franco que ha mort allí la celebrada actriu Teresa Mariani.

Era una artista de les que savien fer sentir amb recursos senzills, naturalíssims.

Des d'aquestes columnes l'haviem alabada molts cops, fent justícia al seu gran talent.

Descansi en pau.

Diumenge passat l'aplaudida companyia Santacana va representar, a Rubí, la comedia dramàtica *Aucells de pas*, d'en Santiago Rusiñol.

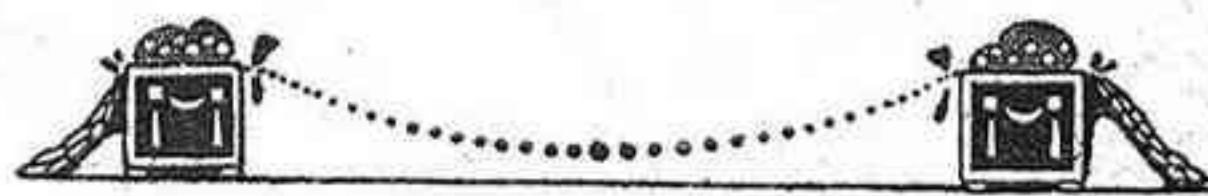
A la «Sala Imperio», s'hi donen actualment representacions de teatre «anterior a Josep Echegaray». La primera obra posada ha sigut *La levita*, d'Enric Gaspar; després d'aquesta vindrà *Consuelo*, d'en López de Ayala.

El teatre del «Tívoli» s'ha convertit en «cine» d'estiu. No obstant, avui començarà allí una serie de representacions la companyia d'opereta italiana Granieri.

I del Teatre de Naturalesa?

Doncs... que ara ja sabem que s'està ensajant *La viola d'or*, dirigida per l'Adrià Gual; que'ls figurins els pinta el mateix autor, don Apeles Mestres; que la partitura d'en Morera ha sigut ja entregada als directors dels coros i de la cobla *La Principal*, de Perelada; i que ja s'ha conseguit de la Companyia de Ferrocarrils disposi de dos trens especials per a traslladar a La Garriga, la gran gentada que segurament hi acudirà desde Barcelona.

Per allà a darrers de setembre tindrem *vaudeville* català al «Español».

Discurs d'en Santiago Rusiñol

Llegit en el Teatre Colomer, d'Arenys de Munt, amb motiu de la funció benèfica celebrada el passat diumenge.

Senyors:

An aquesta vila d'Arenys de Munt, an aquesta com processó de cases blanques recolzades, prop d'aquests munts gornits de pàmpols i coronats de pinedes que sembla que facin centinella an aquell mar d'esmeragda, an aquest poble arracerat a la falda de Catalunya, acabeu de sentir un gran artista, un gran català, un home de cor: el nostre estimat Borrás.

Aquest artista ha fet camí, ha respirat la seva flaire i l'ha volguda portar pel món, perquè sapiguessin arreu que la nostra Catalunya no sols ha d'ésser coneguda per la terra que tiren bombes, per un castell que'n diuen Montjuic, i per les seves moltes xemeneies; sinó que aquí tenim un art que,

si no sempre serveix per a entendre'ns, serveix per a fer-nos conèixer.

Serveix per a fer sapiguer que aquí tenim el nostre teatre, la nostra llar, els nostres ideals; serveix per a que'ns facin lloc en l'escó de les altres terres; perquè sàpiguen que som al món; perquè ens obrin un xic els braços; perquè'ls que són lluny del seu poble, i l'enyoren, i el voldrien veure, obrin el cor a lo que ell els diu i en surtin amarats de joia.

Jo, que per sort l'he seguit en algun dels seus pelegrinatges, he vist de prop com recomforta sentir una vèu del seu poble que'ls conta en vers els seus records i els torna l'orella al passat, com un ressò de lo que enyoren. Jo he vist despariats abraçar-lo, estrenye'l i... no sapiguer què dir, perquè'ls grans sentiments no parlen. Jo he vist gent que anava a escoltar-lo mateix que si anés al temple; l'he vist aplaudit per forasters i alabat fins per enemics, i sobre tot he vist que sempre, allí on ha pogut consolar una angoixa, allí ha anat ell, amb el cor alegre. No amb els ulls baixos i confosos del que's presenta a demanar almoïna, sinó amb la serenitat del deure i amb el prestigi del seu art, volent dir: «Fem bé pel bé. Regaleu-me el vostre entusiasme que jo'n faré diners pels pobres!... Seguiu-me en prosa, que jo'n faré versos!.. Els versos més bells d'ofrenar. Versos de bàlcam i pietat per als que no puguin venir a sentir-me!»

Si l'art no tingués més que això, aquest secret de pietat, no més per ell seria excels; però jo voldria encomanar-vos l'idea que tinc de que, sense art, sense teatre, sense poesia, no hi ha cap poble que pugui viure, perquè lo altre és... passar, però no és viure.

El treball, per a l'home, és la càrrega que'ns imposa el fet

de poguer viure, i l'art la paga del treball. El treball és l'obligació, i l'art és la devoció. Sense complir l'obligació no tenim dret a la vida; però sense tenir una devoció valdria més que'ns morissem; perquè'l que camina i no hi veu, i té oïdo i no sab sentir, i té enteniment i l'estalvia, i té cor i no'l fa anar, i té llàgrimes i les guarda, i té rialles i no n'esmersa, i té sentiments i se'ls guarda, tant se valdria que no ho tingués. És un avar de tantes coses que valen més que la fortuna. És un pobre sense consol, perquè'l consol el dúu ell mateix, i, com que no'l fa servir, se li apaga.

El nostre, d'art, el nostre art català pot-ser no és gran; però, si ens fa sentir, l'hem d'estimar, per petit que sigui, perquè'ls infants també s'estimen, i ben sovint molt més que an els homes. El nostre teatre no decau, com n'hi ha alguns que ho han volgut dir, perquè és un teatre que comença. Ha nascut en aquestes rieres, an aquestes platges daurades, an aquestes cingles espadats; ha sortit d'aquestes masies, d'aquests poblets, d'aquestes viles, i, com aquell que va a fer fortuna, se n'és baixat a la ciutat, i allí, a ciutat, s'ha emmalaltit. S'ha encomanat l'exotisme, que és el corc més penetrant que pugui ferir el cor d'un teatre; s'ha tacat de la mala sava de volguer riure tot pervertint; ha sentit el vèrtic ambiciós de fer diners, sigui com sigui, i com aquella pagesa que'ns va cantar el gran Verdaguier, que a mida que'l riu se l'endua anava perdent totes les fulles, així mateix el nostre teatre, tot just nascut, es desfullarà i acabarà pansit a les golfes, sinó el tornem altra volta an els pobles, on va néixer, a omplir-se els pulmons de patria.

Vosaltres, els d'aquests pobles, teniu de complir una gran missió per nostra llengua catalana i pel nostre teatre català

LES «MARSELLESES» DEL CARRER DE L'UNIÓ

—«Allons, petites enfants de la patrie!...»

FUGITIUS DE LA GUERRA

Arribada d'un tren de repatriats a l'estació de França.

Teniu de fer de sanatoris. Així com preserveu les costums de la malura igualitaria, teniu d'ésser els que heu de dir: «No volem art emmatllat!» L'art que entristeixi sense raó, que faci riure sense solta, el que no arribi al nostre cor, el que sigui inflat i retòric, el que'ns vulgui amargar la vida, que se n'entorni a ciutat. No és nostre. El que no parli clar i català que's tanqui a la biblioteca. El que no entenguem, que no parli. Volem un teatre que'ns expliqui com som, comensem i com sentim. No volem veure'ns disfregats de suecs, de russos, ni d'alemanys; sinó vestits com anem vestits, i parlant com sentim parlar. Volem ésser nosaltres mateixos, homes de carn i homes de cor, dignificats per la poesia i no emmatllats pels llibres, i també ens teniu d'ajudar a minvar els estragos del cine: aquest abús de pel·lícules. D'aquell art que prescindeix de la paraula, cavallers. De la paraula que van donar-nos per a distingir-nos de les besties!

I ara pot-ser pensareu que lo que us dic no és de conferència. No ho és. Es veritat; però és que penso que'l donar una conferència seria una cosa un xic llarga, i en els temps que ara correm, que tot s'empaita i tot s'estalona, que's mobilitzen els homes a cent kilòmetres per hora, per anar-se a matar més depressa; que la dansa de la mort sembla que empaiti als automòbils; que hem après de volar per matar-nos de més amunt i reventar-nos de més enlaire; que corren les males noves per les vibracions del planeta..., no crec que sigui el moment de torbar-nos en conferències, perquè avui el temps ja no és or; l'or el tenen tancat els Bancs; avui el temps són bales rases, i fins el parlar és de tiro ràpid.

Dit lo dit, ja'm perdonareu, que no us entretindrè més estona. Voldria dir-vos mots d'alegria, i ni els temps que correm, ni l'acte, me'n duen, per dir-vos-els, als llavis. La festa que avui celebrem és festa de caritat. Molts pobres deuen es-

perar, mentre el nostre Borrás i els seus digníssims companys treballen per a portar-los-hi un xic de lo molt que'ls deu mancar. Si el meu Místic existís, ja seria amb ells. N'estic segur. Penseu que'ls homes intentem divertir-vos fins per fer bé, que també els pobles riallers ploren de cases endintre, que darrera les parets blanques també s'hi amaga la negror, i aquest Arenys de Munt, tan ros, tan voltat de pàmpol, de tarongers, de verdor, i reflexat del blau de la mar, també té les seves miseries, que en Borrás sab compadir.

Lo que desitjo ja us ho he dit. Que treballeu... per divertir-vos, i que us divertiu noblement. Que la nostra vinguda a Arenys no sigui d'auells de pas, sinó que hi deixem quatre palles pel niu d'art que hi voldríem fer; que'ns ajudeu, amb altres pobles, a cuidar el nostre teatre, que s'ha emmalaltit a ciutat; que tingueu present a tota hora, ara i sempre, que les comedies són el reflexe de la vida, i el poble que no té

FUGITIUS DE LA GUERRA

Una família de repatriats acampada en el passeig de l'Aduana.

teatre és que no té res que reflexar, i que'l jorn que an el nostre teatre no's digui res en català, voldria dir que ha arribat l'hora que no tindríem res que dir que valgués la pena de dir-se. Sigueu el somatent de l'art. La nostra terra us necessita!

SANTIAGO RUSIÑOL

L'exemple

(ESCENES DE LA LLAR)

La pobre avia, venerable velleta sense un clau, però rica en cabells blancs, plena de desenganys i d'entusiasmes, té una criatura a la falda.

Mentres la breça, va llegint el diari i comentant les notícies de la guerra europea.

El nen juga amb un barquet de fira i, com diria en Maragall, riu bàrbarament.

L'Àvia:— Ai, el reiet de casa!... Ai, el reitó de la mare!

«*París, 7 (3'56 madrugada).—Comunican de Bruselas que en las posiciones avanzadas el rey Alberto ha dirigido a las tropas una soberbia y hermosa alocución. Después de enaltecer el heroísmo de los soldados, dijo: «Antes de que se destruya nuestro ejército será preciso que pisen mi cadáver.»*

Aprèn, aprèn, reiet de casa!... Pren exemple, reietó de la mare!...

«*La sangre fría y la valentía del rey de Bélgica, que permanece en los sitios de más peligro, electriza a las tropas.»*

Què me'n diu d'això, el reiet de casa?... Emmiralla't amb aquest mirall, reietó de la mare!

«*París, 7 (4'50 tarde).—Por orden del rey de Bélgica, el palacio real de Bruselas ha sido habilitado para hospital militar, y la reina se ha puesto al frente de la Cruz Roja atendiendo a los heridos.»*

Eh, què't sembla?... Aprèn, aprèn, reiet de casa, reietó de la mare!...

«*París, 7 (6'05 tarde).—El rey Alberto continúa recorriendo las líneas avanzadas, y dirigiendo patrióticas arengas a sus soldados.»*

Pren exemple, reiet de casa!... Emmiralla't amb ell, reietó de la mare!...

PUM

Ha sigut denunciat pel senyor fiscal el número passat de la nostra germana, *La Campana de Gracia*.

A Espanya sempre passa així; totes les calamitats comencen a pagar-les els periodistes.

Que hi han vagues; doncs, denuncia de periòdics *que te crió*. Que hi ha guerra internacional, més denúncies.

Per fas o per nefes, la llibertat se va restringint d'una manera espaventable.

Creiem, emperò, que la justícia absoldrà al nostre volgut confrare, que no ha delinquit més ni menys que altres periòdics, que en això de la guerra internacional han vingut demostrant que l'ésser absolutament neutral no és pas possible.

Creient sens dubte que així resoldrà l'actual conflicte econòmic, el senyor Boladeres ha manat donar diàriament al públic una nota dels preus que, al en gros, tenen en la nostra plaça els principals articles de consum.

El Noticiero, troba que això no serveix absolutament de res, i amb el major candor pregunta:

«¿Qué se saca, por ejemplo, con saber que los acaparadores hacen pagar á los vendedores 25 céntimos por una do-

DELICIES DE LA NEUTRALITAT

—Caratsus, caratsus!...

cena de lechugas, si cada una de éstas las pagan los compradores á diez céntimos?».

¿Què se saca?

Doncs miri; se saca la seguretat absoluta de que en cada dotzena els venedors hi guanyen noranta cinc céntims.

Li sembla que això és *sacar* poc?

El governador civil ha demanat amistosament als directors d'alguns diaris que retiressin les piçarres en les quals solien donar al públic les notícies més sensacionals referents a la guerra.

El senyor Andrade haurà de perdonar-nos, però ens sembla que ha fet mal fet.

Desde el moment que les piçarres ja eren d'*encerat*, ¿què més a propòsit que elles per a escamar al públic i treure-li la sòn de les orelles, fent-li comprendre que tot allò era una *encerada*?

Diuen de Lisboa:

«S'ha publicat una circular prohibint l'encariment de les subsistències».

¡Bé pels portuguesos!... Aquestes cosses s'arreglen així; per medi de circulars.

Ara que se'n publiqui també una prohibint els ulls de poll i el mal de ventre.

Després una altra prohibint el no tenir quartos.

I Portugal serà el país més feliç del món.

Mireu el *jormigueta* com mira per casa!...

El rector de Santa Ana va oferir l'església nova d'aquest nom al Governador per si la necessitava per a albergar els pobres repatriats que aquests dies han arribat aquí fugint de França.

¡Quina manera més hàbil i dissimulada—eh?—de fer-los anar a missa!...

Dia 3 d'agost.—S'ha començat la guerra, però als respectius consulats no saben res.

Dia 4.—Els alemanys entren al Luxemburg, però als respectius consulats segueixen ignorant-ho tot.

Dia 5.—A càls Còsuls no saben res.

Dia 6.—Ni una paraula.

El bon periodista:

—Si els més interessats en el conflicte no tenen notícies, ¿què havem de fer nosaltres?... Inventar-ne!

S'anuncia per a aquest mes un important eclipsi de sol.

Ja estic veient a Febus cridant a la Lluna en el moment que li passi per davant:

—Escolta, petita... ¿Què no t'hi podríes quedar aquí unes quantes setmanes, que així em privaríes de veure lo bestialment tràgics que són els homes?

Un altre perill que'ns menaça.

Diuen de la frontera franco-espanyola que hi hà allí una nombrosa tribu de gitanos a punt d'entrar a Espanya.

No!...

Alto els gitanos!

Ja'n tenim masses a casa nostra, desgraciadament!

S'ha demostrat prou amb el pànic i la depreciació de la moneda.

Llegim en el diari de París *Excelsior*:

«Un barber del barri de Montmartre ha tancat la botiga, posant un lletreret a la porta que diu:

«El barber s'ha traslladat a Nancy, 79e d'infanteria».

El Congrés que anualment celebraven les associacions pacifistes, devia tenir lloc aquesta vegada del 1.er al 15 de setembre, a Viena, la capital d'Austria.

Però... No és fàcil que se celebri.

A causa de les *circunstancies*.

Diumenge a la tarde, l'entenimentat «Brusi» va publicar una edició amb noves de la guerra.

Naturalment, davant de tot, feia constar que aquell extraordinari el llançava al carrer amb «permís de càl Bisbe».

Però la bona fou que tots els telegrams que portava anunciaven grans victories a favor dels soldats de la França republicana i lliurepensadora.

I és clar, a càl Bisbe varen tenir tant gran disgust que diu que ara se penedeixen d'haver-li donat el tal permís.

La «Defensa Social» s'ha reunit per a canviar impressions sobre'l conflicte europeu.

Tots els acords presos ja poden suposar que's refereixen a la seguretat dels cabals dels socis en cas de *hule* nacional.

I no és extrany.

D'ensà del pànic financer, la «Defensa Social» s'ha tornat Defensa del Diner.

Ha sigut aplaçat per a una data indefinida el tant bescantat homenatge al senyor Pich.

Es comprén perfectament.

Si el banquet projectat se celebrés ara, al destapar-se el xampany se sentiria un pim-pam-pum! que esgarrifaria.

—Ja els tenim aquí!—pensarien els pussilànims.

Ademés, els taps de les ampolles podrien caure al cap de algú i havem quedat que'ns hem de mostrar neutrals.

Felicitaciones.

—Senyor Palaudaries, l'enhorabonal... El felicito porque m'han dit que ha pres estat de matrimoni.

—No; no soc pas jo el que s'ha casat. Es un altre Palaudaries del pis de més amunt.

—Ah!... Així, doncs, encara el felicito més!

A l'Audiencia:

El Jutge.—Quantes vegades haveu sigut condemnat?

L'acusat.—Dotze.

El jutge.—Doncs heu de sapiguer que aquest cop se us imposa el màxim de la pena.

L'acusat.—Diantre! No fan cap rebaixa an els que han sigut parroquians?

Antoni López, editor — Rambla del Mitg, núm. 20

Imprempta LA CAMPANA y L'ESQUELLA, Oim, 8
BARCELONA

Antoni López, editor, Rambla del Mitg, 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat n.º 2

BIBLIOTECA RENACIMIENTO-Ultimos libros publicados

EDUARDO MARQUINA

El retablo de Arellano, un tomo Ptas. 3'50

HERMINIO MEDINAVEITIA

El rincón amado, un tomo „ 3'50

JOSÉ ORTEGA GASSET

Meditaciones del Quijote, un tomo „ 3'00

ANTONIO DE HOYOS VINENT

Oro, seda, sangre y sol, un tomo „ 1'00

Obra d'actualitat

A. ROVIRA I VIRGILI

Historia dels moviments nacionalistes

Un tomo

3.ª SERIE

1'50 pessetes

DE ACTUALIDAD

MAPA DE EUROPA

(EN COLORES)

VERDADERO TEATRO DE LA GUERRA

PRECIO: DOS REALES

ORÁCULO DE LAS NACIONES

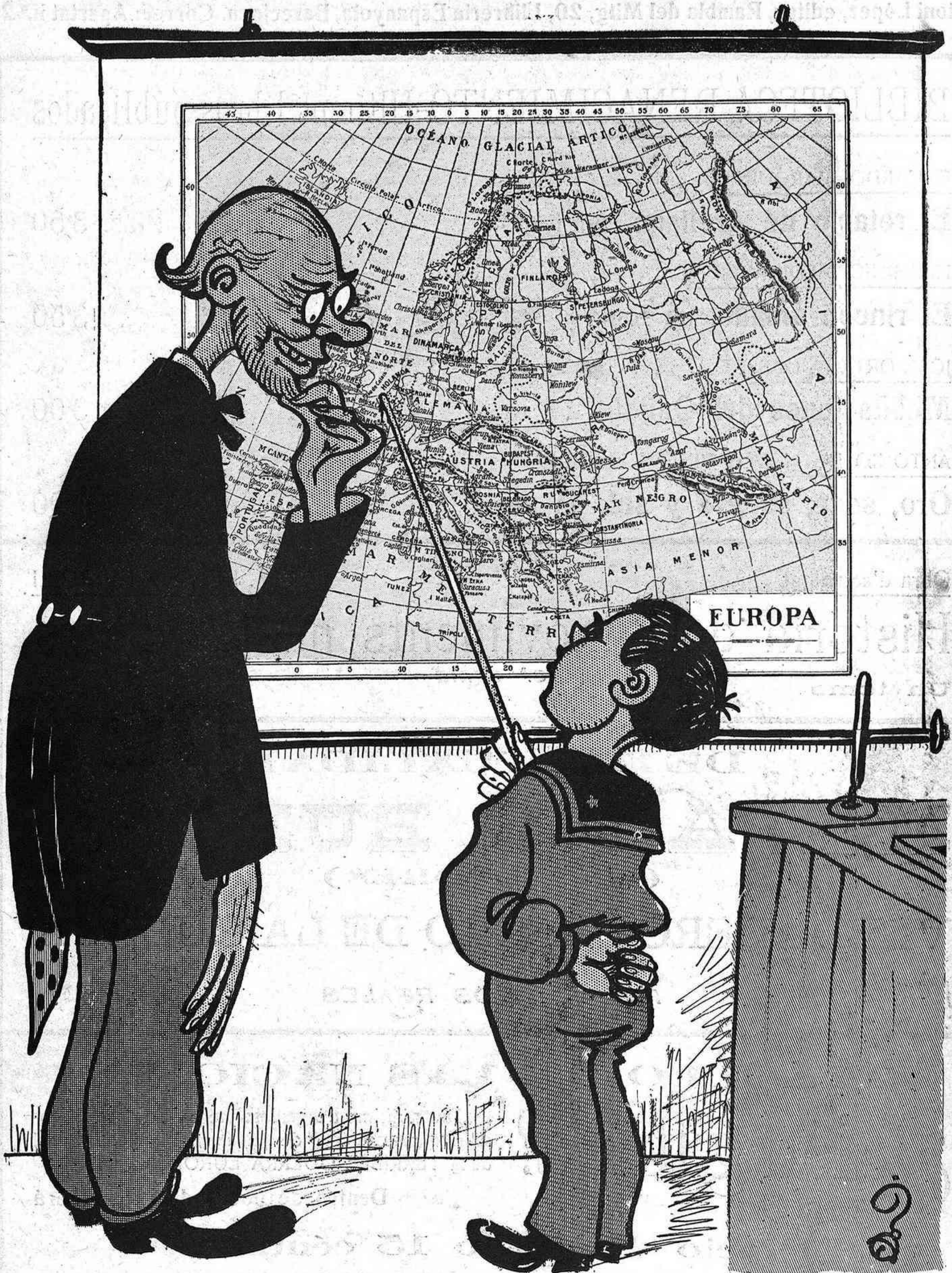
¿Quién ganará?

Divertidísimo e ingenioso juego de cartas político-satíricas para adivinar de quien será la victoria al final de la TERRIBLE GUERRA EUROPEA.

Dentro de pocos dias aparecerá

Precio del juego 15 céntimos

NOTA. — Tothom qui vulgui adquirir qualsevol de dites obres, remetent l'import en lliuranses del Giro Mútuu o be en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitg, 20, Barcelona, la rebrà a volta de correu, franca de ports. No responem d'extravios si no's remet, ademés, un ral pera certificat. Als corresponsals se'ls otorguen rebaixes.

GEOGRAFÍA... ACCIDENTADA

—Veiam si sabs dir-me on és Bèlgica?
—Ahir encara era aquí.